

BYUDJET HISOBONI YURISHTISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING QO‘LLANILISHI

Xonturaeva Muborak Bekzod qizi

Toshkent Moliya instituti talabasi

Abdullayeva Nilufar Javdatovna

Toshkent Moliya Instituti

“Byudjet hisobi va g‘aznachilik ishi” kafedrası katta o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada raqamli texnologiyalarni rivojlantirish sharoitida buxgalteriya hisobida ro‘y berayotgan o‘zgarishlarning dolzarbligi, xo‘jalik yurituvchi sub’ektlar tomonidan yangi boshqaruv texnologiyalarini izlash, raqobatbardosh ustunlikka erishish va shakllantirish zarurligi bayon etilgan. Bulutli texnologiyalarni buxgalteriya sohasiga joriy etish uning samaradorligini oshirish va xatolarni oldini olish uchun taklif etiladi. Ushbu texnologiyalarning afzalliklari va kamchiliklari ishning asosiy printsiplarida, shuningdek ularning tahlilida tasvirlangan.

Kalit so‘zlar: byudjet, "raqamli" byudjet, davlat moliyasi, byudjet sohasi, davlat boshqaruvi, raqamli texnologiyalar, raqamlashtirish.

АННОТАЦИЯ

В статье описывается актуальность изменений в бухгалтерском учете в условиях развития цифровых технологий, необходимость поиска хозяйствующими субъектами новых технологий управления, достижения и создания конкурентного преимущества. Предлагается внедрение облачных технологий в сфере бухгалтерского учета для повышения его эффективности и

предотвращения ошибок. Преимущества и недостатки этих технологий описаны в основных принципах работы, а также в их анализе.

Ключевые слова: бюджет, «цифровой» бюджет, государственные финансы, бюджетная сфера, государственное управление, цифровые технологии, цифровизация.

Maqola byudjetning davlat sektorini raqamlashtirish bilan bog‘liq turli jihatlarini ko‘rib chiqishga bag‘ishlangan. Muallif “raqamli byudjet” tushunchasining uchta asosiy jihatini – turli raqamli (axborot, elektron) texnologiyalar yordamida shakllantiriladigan va ijro etiladigan byudjet sifatida belgilaydi; byudjet sifatida, unda xarajatlarning katta qismi davlat faoliyatining turli sohalarini raqamlashtirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirish va boshqalar bilan bog‘liq turli tadbirlarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash uchun mo‘ljallangan. Davlat sektorini raqamlashtirish darajasini ko‘rsatadigan turli institutlar ko‘rib chiqiladi. Ta’kidlanishicha, byudjetning rolini tushunish va uning "raqamli byudjet" sifatida identifikatsiyalanishi uchun barcha aniqlangan jihatlarni faqat ularning faoliyat yuritishning tizimli rejimida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiqdir.⁴⁰

Jahon sivilizatsiyasining zamonaviy rivojlanishi "insoniyat tarixida o‘xshashi bo‘lmagan yangi voqelik - "raqamli texnologiyalar"ning shakllanishi bilan tavsiflanadi. Raqamli texnologiyalarni, raqamli tizimlarni yaratish va joriy etish muqarrar ravishda allaqachon o‘rnatilgan tushunchalar va hodisalarni o‘zgartirishni talab qiladi. Jamiyat va davlat hayotining barcha sohalarini raqamlashtirish bilan bog‘liq davom etayotgan metamorfozalar muqarrar ravishda byudjet-huquqiy munosabatlar sohasiga kirib boradi. Aynan byudjet uning samarali ishlashi uchun zarur bo‘lgan davlat mexanizmining asosiy va zarur elementlaridan biri bo‘lib, o‘z navbatida, uning ilmiy va qonunchilik sohasidagi ancha yuqori talabini oldindan belgilab beradi.

⁴⁰ O‘zbekiston Respublikasi prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.

1. “Raqamli” byudjet – bu turli raqamli (axborot, elektron) texnologiyalar yordamida shakllantiriladigan va ijro etiladigan byudjetdir. Avval aytib o‘tilganidek, hozirgi vaqtda yangi raqamli texnologiyalar va tizimlar byudjet jarayoniga faol kiritilmoqda va mavjudlari takomillashtirilmoqda (GIIS "Elektron byudjet" va boshqalar).

Budjet jarayoniga unchalik faol bo‘lmagan, ammo shunga qaramay boshqa sohalarda qo‘llanilayotgan ilg‘or raqamli texnologiyalarni joriy etish istiqbollarini ham qayd etishimiz mumkin. Hozirgi vaqtda ushbu texnologiya, uning imkoniyatlari va faoliyatning turli sohalariga ta’siri haqida faol muhokama qilinmoqda. Bu texnologiyani byudjet jarayoniga joriy etish ijobiy samara beradi shekilli . Shunga qaramay , bu tashabbus darhol ko‘rinmaydi , chunki ushbu texnologiyadan foydalanish jarayoni bilan bog‘liq ob’ektiv texnik qiyinchiliklardan tashqari, byudjet jarayonining o‘ziga xos xususiyatlari ham mavjud bo‘lib, ular "byudjet mablag‘lari harakati" i to‘xtatib turish yoki qaytarishni talab qiladi.⁴¹

Byudjetning raqamli xususiyatlarining turli jihatlarini ko‘rib chiqishdan oldin, biz byudjet va byudjet faoliyatining o‘ziga xosligi va ahamiyatini tushunish uchun fundamental ahamiyatga ega bo‘lgan va ko‘rsatilgan mavzu muammolarini tushunishga imkon beradigan bir nechta muhim qoidalarni ta’kidlaymiz.

Davlat sektorini raqamlashtirish, garchi u alohida vosita yoki moliya-byudjet siyosatining mustaqil yo‘nalishi sifatida ajratilmagan bo‘lsa ham, davlat faoliyatining mutlaqo barcha sohalarini faoliyatiga ta’sir ko‘rsatadi . Bu aniq ob’ektiv sabablar bilan bog‘liq - davlatning biron bir vazifasi, funksiyasi, vakolati moliyaviy yordamisiz amalga oshirilmaydi. Shu bilan birga, bunday xususiyatni e’tibordan chetda qoldirib bo‘lmaydi - davlat faoliyatining boshqa yo‘nalishlarini amalga oshirish uchun resurs funksiyasini bajaradigan davlat sektori doimiy ravishda o‘z-o‘zini rivojlantirish va takomillashtirish jarayonida, uzluksiz ajralmas tsiklik aloqalarni shakllantiradi.

⁴¹ Коржова, О. В. Реализация в бухгалтерском учете информационных технологий в сфере цифровой экономики / О. В. Коржова, Л. В. Маркова // Научное обозрение. Педагогические науки. — 2019.

Raqamli byudjetning kontseptual pozitsiyalari. Yuqorida muhokama qilingan raqamli iqtisodiyotni aniqlashga yondashuvlardan kelib chiqqan holda, raqamli byudjet barcha ishtirokchilarning turli bosqichlarida integratsiyalashuvi va o‘zaro ta’siri uchun raqamli platformaga asoslangan shakllanish, ijro va nazoratning yangi tashkil etilishi bilan byudjet sifatida ifodalanishi mumkin.

Raqamli platforma deganda "manfaatdor tomonlar o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikni tashkil etish bilan maqsadli mavzuni samarali boshqarish uchun mo‘ljallangan yagona avtomatlashtirilgan funktsional tizimga axborot va texnologik jihatdan birlashtirilgan raqamli ma’lumotlar, modellar va vositalar to‘plami" tushuniladi.

Raqamli byudjet bir qator xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- 1) asosiy e’tibor byudjet jarayoni ishtirokchilarining integratsiyasi va o‘zaro ta’siriga qaratiladi;
- 2) bulutli va mahalliy infratuzilmadan foydalaniladi;
- 3) tuzilgan va tuzilmagan byudjet ma’lumotlari raqamlashtiriladi, ya’ni. byudjet jarayonidagi mazmundagi o‘zgarishlar.

Raqamli byudjet jarayoni mexanizmining ikkinchi elementi raqamli byudjetni shakllantirish va ijro etish tartibini hamda uning ishtirokchilarining o‘zaro hamkorligini tartibga soluvchi hujjatlarni o‘z ichiga olgan tegishli me’yoriy-huquqiy baza ko‘rinishidagi huquqiy qo‘llab-quvvatlashdir.

Raqamli byudjet jarayoni mexanizmining uchinchi elementi axborot ta’minoti bo‘lib, raqamli byudjetni xavfsiz va samarali ijro etish imkonini beruvchi raqamli texnologiyalar, axborot-tahliliy tizimlar, ma’lumotlarni himoya qilish texnologiyalari mavjudligi bilan tavsiflanadi.⁴²

Byudjetning raqamli transformatsiyasining samaradorligi. Raqamli byudjet byudjet tizimining barcha darajalarini qamrab oladi: mintaqaviy va shahar. Shu sababli byudjet tizimining har bir darajasidagi transformatsiya jarayonlarining samaradorligini kompleks yondashuv asosida baholash talab etiladi.

⁴² Сокерин, П. О. Применение облачных технологий в бухгалтерском учете / П. О. Сокерин // Научные стремления. — 2019.

Xulosa qilib shuni ta’kidlaymizki, O‘zbekistonda raqamli byudjetga o‘tish byudjet jarayonining turli bosqichlarida barcha ishtirokchilarning integratsiyasi va o‘zaro hamkorligi uchun raqamli platforma asosida uni shakllantirish, ijro etish va nazorat qilishning yangi tashkil etilishi bilan belgilandi. Raqamli byudjetni tashkil etishdagi o‘zgarish raqamli byudjet jarayoni mexanizmida namoyon bo‘ldi, uning o‘ziga xos xususiyati tranzaksiya xarajatlarini bartaraf etishga va byudjet xarajatlari samaradorligini oshirishga yordam beradigan axborot ta’minotining mavjudligi hisoblanadi. Raqamli byudjet jarayoni mexanizmining boshqa tarkibiy elementlarining mohiyati bir xil bo‘lib qoldi, faqat ularning mavjudligi shakli o‘zgardi. Integratsiyalashgan yondashuv asosida taklif etilayotgan ko‘rsatkichlar bo‘yicha byudjetni raqamli o‘zgartirish samaradorligini baholash bosqichida nafaqat byudjetni raqamlashtirish darajasini baholash, balki byudjetning asosiy muammolarini ham aniqlash mumkin. mintaqaviy va shahar darajasida raqamli byudjet.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. Toshkent sh., 2018 yil 3 iyuldagi PQ-3832 sonli. <https://lex.uz/docs/3806053>.
2. Коржова, О. В. Реализация в бухгалтерском учете информационных технологий в сфере цифровой экономики / О. В. Коржова, Л. В. Маркова // Научное обозрение. Педагогические науки. — 2019.
3. Шамина, Е. В. Перспективы внедрения автоматизированных технологий в бухгалтерский учет / Е. В. Шамина, А. А. Филимонов // Актуальные направления научных исследований XXI века: теория и практика. — 2018.
4. Сокерин, П. О. Применение облачных технологий в бухгалтерском учете / П. О. Сокерин // Научные стремления. — 2019.
5. Shokiraliyevich, G. I. (2021). Role of information and communication technologies in accounting and digital economy. SOUTH ASIAN JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT RESEARCH.